

DISCREPANȚE LINGVISTICE ÎN TRADUCEREA BIOGRAFIEI LUI PERICLES: STUDIU DE CAZ

Gabriela RADU

Universitatea de Vest din Timișoara

gabriela.radu@e-uvvt.ro

DOI: 10.35923/AUTFil.62.01

Linguistic Inconsistencies in the Translation of Pericles' Biography: A Case-Based Approach

Plutarch, the renowned ancient Greek biographer and author of *Parallel Lives*, provides a detailed account of the Athenian statesman Pericles. Written in the 1st century AD, this biography examines Pericles' life, achievements, and character within the political and cultural context of classical Greece. Among the few Romanian translations of Plutarch's work, one of the most significant is the version translated by N. I. Barbu, published between 1960 and 1971 by Editura Științifică in Bucharest. This edition includes the translated text, along with introductory and explanatory notes. While praised for its philological detail, the translation has been criticized for inaccuracies and misinterpretations of certain terms. This study identifies and analyzes these errors, offering alternative interpretations that aim to provide a more accurate understanding of the original text.

Keywords: *biography; translation; errors; misinterpretation; case-study*

Introducere

Traducerea literară este un proces complex care implică nu doar transpunerea cuvintelor dintr-o limbă în alta, ci și redarea cu fidelitate a sensului și intenției originale ale autorului. În acest sens, traducerea unei opere literare poate fi dificilă, iar riscul de a face greșeli sau inexactități este întotdeauna prezent. În cadrul acestui studiu de caz, ne propunem să examinăm traducerea românească a capitolului *Pericles* din lucrarea *Vieți paralele* de Plutarh, realizată de profesorul N.I. Barbu și publicată în 1960 la Editura Științifică din București. Analiza detaliată a acestei traduceri a scos la iveală anumite erori de traducere, care pot afecta înțelegerea și interpretarea corectă a textului original. *Pericles* este o biografie cuprinzătoare a faimosului om de stat atenian Pericles, scrisă de istoricul grec Plutarh în secolul I d.Hr. Această lucrare oferă o viziune

detaliată asupra carierei și realizărilor lui Pericles, subliniind contribuția sa esențială la dezvoltarea Atenei clasice. De-a lungul timpului, biografia lui Pericles a devenit o sursă fundamentală pentru înțelegerea contextului politic și social al Atenei antice și a personalității remarcabile a lui Pericles. Traducerea românească a acestei lucrări este de o importanță deosebită pentru studierea istoriei antice, oferind cititorilor români acces la o sursă relevantă de informații despre această perioadă istorică. Prin urmare, este crucial ca traducerea să fie cât mai fidelă textului original și să transmită cu precizie sensurile și nuanțele autorului, pentru a asigura o interpretare corectă și completă a subiectului analizat.

Metodologie

Pentru a identifica erorile de traducere din greacă în română ale lucrării analizate, am realizat o examinare comparativă între textul original grecesc și versiunea română tradusă de N.I. Barbu. În cadrul acestei analize, am identificat o serie de greșeli de traducere și am investigat cauzele acestora, propunând ulterior o versiune corectată. Printre problemele întâlnite se numără greșeli de interpretare a sensului original al cuvintelor și exprimărilor grecești, neconcordanțe gramaticale și stilistice, precum și omisiuni sau adăugiri nejustificate. Un exemplu de acest fel îl constituie traducerea incorectă în limba română a unui termen specific din textul original grecesc, rezultând un sens diferit față de intenția originală. Situațiile de acest tip generează confuzie și distorsionează înțelegerea corectă a textului. De asemenea, au fost identificate greșeli de gramatică în traducerea biografiei plutarhiene a lui Pericles, erori ce reflectă fie diferențele lingvistice dintre cele două limbi, fie o traducere neglijentă sau inexactă. Erorile gramaticale și de sintaxă pot surveni în traduceri din cauza discrepanțelor semantice și structurale dintre limba-sursă și limba-țintă. Este esențial ca traducătorii să respecte normele gramaticale ale celei de-a doua, asigurându-se totodată că textul rezultat este clar, coerent și curge natural, fără a compromite sensul original. Un alt aspect sensibil este interpretarea greșită a referințelor culturale din textul antic. În cazul unor lucrări precum *Pericles*, care conțin multiple referințe la contextul istoric și cultural specific, traducerea trebuie să ofere interpretări corecte pentru a reflecta în mod fidel conținutul original și a facilita înțelegerea de către cititorii moderni.

Studiul de caz începe prin prezentarea următoarei situații de traducere: în textul grecesc ἐπεὶ φιλομαθὲς τι κέκτηται καὶ φιλοθέαμον ἡμῶν ἢ ψυχὴ φύσει (Plut. *Per.* 1916: 1.2) adjectivul φιλοθέαμων, ον ('iubitor de priveliști', 'pasionat de spectacole') este tradus de Barbu astfel: „Dacă sufletul nostru din fire are sădită în el dragostea de învățătură și de priveliști *înălțătoare*” (Plut. *Per.* 1960: 379). Este prezentă aici o eroare de traducere la nivel lexical, un adaos – *înălțătoare* – care introduce în versiunea tradusă un surplus de informație care distorsionează sensul original. Fără a fi confundat cu explicarea, care este justificată pentru claritate, sau cu compensarea, menită să echilibreze pierderi cauzate de omisiuni, acest tip de adaos reprezintă o eroare de traducere. Pentru clarificare, oferim varianta noastră de traducere în care termenul

compus φιλοθεάμων este redat prin sintagma „plăcerea contemplației”: ...de vreme ce sufletul nostru are o înclinație firească către învățatură și către plăcerea contemplației.

Al doilea caz pe care îl supunem atenției constă într-o denaturare semantică. Textul grecesc δ' ἕκαστος εἰ βούλοιο χρῆσθαι, καὶ τρέπειν ἑαυτὸν αἰεὶ καὶ μεταβάλλειν ῥᾶστα πρὸς τὸ δοκοῦν πέφυκεν (Plut. *Per.* 1916: 1.2) este tradus de Barbu astfel: „Fiecare are puterea, dacă vrea să se folosească de rațiune, să se și întoarcă și să se și dea repede *după ceea ce este bine*” (Plut. *Per.* 1960: 379). Aici surprinde traducerea „după ceea ce este bine” care se vrea redarea infinitivului cu articol πρὸς τὸ δοκοῦν. Or, a traduce τὸ δοκοῦν (‘ce crede’, ‘ce socotește’) prin *ce este bine* înseamnă a atribui un sens inexistent la Plutarh care nu spune că acel cineva se întoarce după ce e bine, ci după ce crede. Din nou pentru lămurire, propunem versiunea noastră: Fiecare însă, dacă vrea să se folosească de dreapta judecată, are puterea de a se întoarce oricând și de a se îndrepta cu mare ușurință spre *ceea ce crede de cuviință*.

În următorul caz avem de-a face cu o eroare gramaticală la nivel morfologico-sintactic, care are drept consecință prezența în versiunea Barbu a unui sens fals datorat schimbării diatezei din activă în pasivă. Iată textul original: ταῦτα δὲ ἔστιν ἐν τοῖς ἀπ' ἀρετῆς ἔργοις, ἃ καὶ ζῆλόν τινα καὶ προθυμίαν ἀγωγὸν εἰς μίμησιν ἐμποιεῖ τοῖς ἱστορήσασιν (Plut. *Per.* 1916: 1.3-4). Barbu traduce astfel în limba română: „Aceste priveliști se găsesc în faptele virtuozitate, care dau *întâmplărilor istorisite* un zel și o dorință de a le imita.” (Plut. *Per.* 1960: 379). Forma participială τοῖς ἱστορήσασιν (ἱστορέω – ‘a căuta să afle’, ‘a cerceta’, ‘a povesti’) este una activă, cu articol în cazul dativ. Avem, prin urmare, o traducere simplă: celor care caută, în cei care caută, așa cum propunem în cele ce urmează: aceste aspecte se găsesc în faptele virtuozitate care sădesc *în cei care le caută* un entuziasm și dorința de a le imita. În traducerea analizată, Barbu oferă eronat o formă de pasiv a participiului menționat, înțelegându-l ca ceva ce este căutat, adică *întâmplări istorisite*. În plus, la o lectură chiar superficială a frazei surprinde nonsensul din expresia *a da zel și dorință întâmplărilor...*

Atribuirea unui sens din sfera semantică etică schimbă iar sensul original al cuvintelor și, ca urmare, conduce la o interpretare eronată a textului următor: ὁ δὲ Φίλιππος πρὸς τὸν υἱὸν ἐπιτερπῶς ἔν τινι πτότῳ ψήλαντα καὶ τεχνικῶς εἶπεν (Plut. *Per.* 1916: 1.5). De ce termenul ἐπιτερπῶς, un adverb care înseamnă ‘încântător’, ‘plăcut’, este tradus de Barbu – iată pasajul: „fiul său lovește cu multă cuviință și îndemânare” (Plut. *Per.* 1960: 379) – prin „cu multă cuviință”, fiind prezent aici și un adaos nejustificat, „multă”? Credem că opțiunea traducătorului se înscrie tot în linia de subliniere a virtuților morale, care rezultă într-o deplasare semantică de la estetic – etic, cu toate că nu aceasta este intenția lui Plutarh. Oferim versiunea noastră pentru clarificare: fiul ciupea coardele lirei cu pricepere și *farmec*.

În următoarea situație de traducere, problema este una rezultată din traducerea literală în exces, fără raportare la adevăratul context pe care îl prezintă Plutarh: ὁ δὲ πλεῖστα Περικλεῖ συγγενόμενος καὶ μάλιστα περιθεις

ὄγκον αὐτῶ καὶ φρόνημα δημαγωγίας ἐμβριθέστερον, ὅλως τε μετεωρίσας καὶ συνεξάρας τὸ ἀξίωμα τοῦ ἥθους, Ἀναξαγόρας ἦν ὁ Κλαζομένιος (Plut. *Per.* 1916: 4.4). Termenul la care ne referim cu precădere este *δημαγωγία* ('conducere a poporului', 'demagogie') care, tradus în afara contextului, conduce la un sens fals rezultat din aprecierea greșită a semnificației pertinente a cuvântului. Iată textul lui Barbu: „Dar cel care a stat foarte mult în jurul lui Pericles și care, mai ales, a pus în el o mărinimie și o măreție de gândire mai presus de *conducerea obișnuită a poporului* a fost Anaxagoras din Clazomenai.” (Plut. *Per.* 1960: 382). Tot aici apare, din nou, adaosul („obișnuită”) – o explicare fără rost – și, din punct de vedere traductologic, o greșeală de traducere ce constă în „introducerea în mod nejustificat în textul țintă, a unor elemente de informație inutile sau a unor efecte stilistice care lipsesc în textul sursă” (Baconsky *et alii*, 2005: 16). Tot spre lămurire, adăugăm traducerea noastră: Însă cel care l-a însoțit pe Pericles cel mai mult și care i-a conferit în cea mai mare măsură demnitate și o gândire mai profundă decât orice *artificiu demagogic*, într-un cuvânt, cel care i-a înălțat și i-a întărit reputația caracterului a fost Anaxagoras din Clazomenai.

Prezentăm acum o situație care rezultă, din nou, din dorința traducătorului de a oferi o versiune cât mai fidelă – una absolut justificată, de altfel – prin literalitate care deși poate oferi acuratețe formală, nu garantează întotdeauna o traducere eficientă sau naturală. Este vorba despre următorul pasaj: ἀλλ' Ἴωνα μὲν, ὥσπερ τραγικὴν διδασκαλίαν, ἀξιοῦντα τὴν ἀρετὴν ἔχειν τι πάντως καὶ σατυρικὸν μέρος ἔῴμεν (Plut. *Per.* 1916: 5.4) pe care Barbu îl traduce astfel: „Dar să lăsăm pe Ion care socotește că virtutea, întocmai ca o învățătură tragică, are și o parte satirică.” (Plut. *Per.* 1960: 383) Or, în acest caz, *διδασκαλία* tradusă prin „învățătură” aduce un sens eronat, rezultat din dificultatea de sesizare a referințelor culturale. Termenul desemnează aici reprezentarea dramatică alcătuită din patru părți, tetralogia dramatică, care e alcătuită din trei tragedii, urmate de o comedie. La aceasta face trimitere Plutarh atunci când personajul Ion compară virtutea cu o reprezentare dramatică, o tetralogie care are și o parte satirică. Sperăm că versiunea noastră lămurește problema: Dar să-l lăsăm pe Ion care susține că virtutea, precum o reprezentare dramatică, are un fel de parte satirică.

Redăm în continuare textul extins din Plutarh pentru a analiza o interesantă situație de traducere: τῆ μὲντοι περὶ τὸν βίον κατασκευῆ καὶ τῶ μεγέθει τοῦ φρονήματος ἀρμόζοντα λόγον, ὥσπερ ὄργανον, ἐξαρτούμενος παρενέτεινε πολλαχοῦ τὸν Ἀναξαγόραν, οἷον βαφῆν τῆ ῥητορικῆ τὴν φυσιολογίαν ὑποχέομενος (Plut. *Per.* 1916: 8.1). Acest pasaj este tradus de Barbu astfel: „Dar Pericles, potrivit și cuvântul ca pe o liră cu felul său de viață și cu măreția gândirii, a *întins foarte mult strunele lui Anaxagoras*, turnând știința naturii ca pe o culoare în retorică.” (Plut. *Per.* 1960: 385). Fără a intra în detalii lingvistice, lectorul este derutat: Pericles... a *întins foarte mult strunele lui Anaxagoras*? Este poate acceptabil să consideri că este vorba despre o formulare metaforică, a cărei ambiguitate va fi sau nu lămurită undeva.

Dar, la o analiză textuală, lucrurile stau diferit. Ceea ce Barbu traduce așa corespunde propoziției grecești *παρενέτεινε πολλαχοῦ τὸν Ἀναξαγόραν*, unde există *παρεντείνω* ‘a întinde (lângă)’, adverbul *πολλαχοῦ* ‘adesea’, ‘de multe ori’ și numele propriu în acuzativ *τὸν Ἀναξαγόραν*. Credem că aici traducătorul a întâmpinat dificultăți legate de transferul figurii metonimice, unde numele persoanei este folosit în locul unei calități definitorii a acelei persoane, Anaxagora constituind în acest caz echivalentul cunoștințelor din matematică, astronomie, științe ale naturii. Încheiem acest caz oferind traducerea noastră, sperăm, lămuritoare: Mai mult, pentru a-și forma un stil de discurs armonizat ca un instrument cu modul său de viață și cu măreția idealurilor sale, Pericles a recurs constant la lecțiile lui Anaxagoras și și-a înmuiat elocvența în știința naturii ca într-o baie de culoare.

Nu la fel de spectaculoasă ca situația prezentată mai înainte este cea în care Barbu traduce *ἐπὶ τῷ λόγῳ μάλιστα τὴν προσωνυμίαν γενέσθαι δηλοῦσι* (Plut. *Per.* 1916: 8.3) prin „arătau că porecla i-a venit mai ales *de la felul cuvântului său*” (Plut. *Per.* 1960: 385). Avem aici nu un sens fals, ci o formulare stângace, nefirească, care decurge tocmai dintr-un exces de literalism, dintr-o fidelitate neinspirat aplicată. Propunerea noastră este: au făcut cunoscut că, în principal, el ar fi dobândit porecla de la maniera sa de a vorbi.

În situația următoare, eroarea pare a fi prezentă la nivel sintactic, întrucât textul lui Plutarh *οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ Περικλῆς περὶ τὸν λόγον εὐλαβῆς ἦν, ὥστ’ αἰεὶ πρὸς τὸ βῆμα βαδίζων εὔχετο τοῖς θεοῖς μηδὲ ῥῆμα μηδὲν ἐκπεσεῖν ἄκοντος αὐτοῦ πρὸς τὴν προκειμένην χρεῖαν ἀνάρμοστον*. (Plut. *Per.* 1916: 8.4) este tradus de Barbu prin „Și totuși, *Pericles avea teamă de cuvânt*, astel că ori de câte ori se urca pe tribună, se ruga zeilor să nu-i scape nici un cuvânt fără voia sa...” (Plut. *Per.* 1960: 385). Mai precis, există chiar la începutul pasajului un cuvânt în cazul acuzativ *τὸν λόγον*, precedat de prepoziția *περὶ* exprimând relația (‘despre’, ‘în cazul...’, ‘în privința...’), dar pe care Barbu, folosind o expresie nenaturală în limba română – *a avea teamă de ceva* –, îl traduce ca fiind un complement indirect. Adăugăm la acest comentariu și faptul că, tot în virtutea literalității, *τὸν λόγον* este redat prin ‘cuvânt’, o opțiune care conduce iar la o traducere stranie: Pericles avea teamă de cuvânt? Evident nu cuvântul îi producea teamă, ci posibilitatea ca el să-l folosească greșit. Iată traducerea noastră: Cu toate acestea, însuși *Pericles era temător* (*εὐλαβῆς ἦν*, cât se poate de literal) ‘în discursul său’, astfel încât, întotdeauna, în timp ce mergea spre tribună se ruga zeilor să nu-i îngăduie să scape un cuvânt nepotrivit cu chestiunea în discuție.

Textul următor, *πῶς ἂν οὖν τις Ἰδομενεῖ πιστεύσειε κατηγοροῦντι τοῦ Περικλέους ὡς τὸν δημαγωγὸν Ἐφιάλτην φίλον γενόμενον καὶ κοινωὸν ὄντα τῆς ἐν τῇ πολιτείᾳ προαιρέσεως δολοφονήσαντος διὰ ζηλοτυπίαν καὶ φθόνον τῆς δόξης;* (Plut. *Per.* 1916: 10.6) este redat de Barbu astfel: „Cum s-ar putea deci da crezare lui Idomeneu care-l învinuiește pe Pericles că, mânat de ambiție și pizmă, *ar fi atras* pe demagogul Ephialtes, care-i fusese prieten

și făcuse aceeași politică?” (Plut. *Per.* 1960: 387). Din această frază, ne oprim asupra verbului *ar fi atras* care redă în traducere participiul grecesc al verbului *δολοφονέω* (‘a ucide în mod perfid, mișelește’). Or, în textul tradus nu există acest sens; ca urmare, avem de-a face cu o omisiune prin substituție de sens sau cu folosirea unui sens incomplet, parțial, situație care conduce la o interpretare greșită a întregului. În versiunea Barbu, Pericles *l-ar fi atras* pe Efiates, acțiune neclară, fără consecințe evidente. În versiunea noastră, Pericles l-ar fi asasinat pe Efiates, așa cum se vede în cele ce urmează: Atunci, cum poate avea cineva încredere în Idomeneus care-l acuză pe Pericles că l-ar fi asasinat mișelește pe liderul popular Efiates, deși acesta îi era prieten și partener în programul politic, din gelozie și invidie pentru reputația acestuia?

ταῦτα γὰρ οὐκ οἷδ' ὄθεν συναγαγὼν ὥσπερ χολῆν τάνδρι προσβέβληκε (Plut. *Per.* 1916: 10.6) este pasajul pe care Barbu îl traduce iar cu prea mult exces de literalitate. Rezultatul constă (și) în traducerea unor expresii idiomatice care, atunci când sunt traduse cuvânt cu cuvânt, își pot pierde sensul sau pot părea nenaturale în limba țintă. De aceea, traducătorii trebuie să echilibreze între literalitate și adaptare, pentru a asigura o traducere clară și corectă din punct de vedere stilistic și semantic. La Barbu, rezultatul obținut astfel este unul aproape comic, după cum se poate vedea: „Nu știu de unde a strâns aceste vorbe și le-a aruncat, *ca o fiere* împotriva lui Pericles...” (Plut. *Per.* 1960: 387). Este evidentă și aici ignorarea figurii metonimice (în acest caz, asocierea e bazată pe contiguitate) *fiere – venin*. Adăugăm traducerea lămuritoare: Nu știu, de fapt, de unde ar fi putut aduna Idomeneus aceste acuzații ca să-l împrăște *cu venin* pe bărbatul acesta...

O altă situație pe care o supunem atenției are ca punct de plecare traducerea textului grecesc: *καὶ γινόμενος δυνάμει πολλῶν βασιλέων καὶ τυράννων ὑπέρτερος, ὧν ἔνιοι καὶ ἐπίτροπον τοῖς υἱέσι διέθεντο ἐκεῖνον* (Plut. *Per.* 1916: 15.1). Barbu traduce textul astfel: „A întrecut, ca putere politică, pe regi și pe tirani, *dintre care unii lăsau puterea moștenire și fiilor lor*” (Plut. *Per.* 1960: 393). În urma acestei traduceri, rezultă o interpretare total greșită a textului, căci se înțelege că regii și tiranii dădeau ca moștenire puterea, adică domnia, fiilor lor. Foarte departe de intenția lui Plutarh care spune că, traducem noi: ajuns mai puternic decât mulți regi și tirani *dintre care unii l-au pus protector al fiilor lor...* Atributiva este simplă, avem subiectul *ἐνιοι* (‘unii’), verbul *διέθεντο* (‘au pus’), obiectul direct *ἐκεῖνον* (‘pe acela’) cu elementul predicativ suplimentar *ἐπίτροπον* (‘tutore’, ‘epitrop’) și dativul de atribuire *τοῖς υἱέσι* (‘fiilor’). Este evidentă discrepanța dintre cele două interpretări, prima reprezentând o înțelegere eronată a textului grecesc, o redare a unui sens fals, ca atare, o gravă eroare de traducere, întrucât are ca rezultat mistificarea realității pe care o prezintă originalul.

Deși multe situații de traducere ar merita supuse analizei, totuși am selectat doar una în încheiere, care pornește de la traducerea pasajului *ὁ δὲ Φειδίας εἰργάζετο μὲν τῆς θεοῦ τὸ χρυσοῦν ἔδος* (Plut. *Per.* 1916: 13.9). Barbu traduce textul astfel: „Fidias a făcut și *tronul* de aur al zeiței” (Plut. *Per.* 1960: 392). Desigur, textul pare simplu, chiar corect căci *ἔδος* deține sensurile ‘jilț’,

‘locaș’, ‘statuie’. Însă problema survine aici la nivelul pragmatico-lingvistic, din dificultățile legate de cunoștințele extralingvistice, istorice în acest caz. Este vorba în text de statuia Atenei realizată de sculptorul Fidias, cunoscută sub numele de Atena Parthenos, una dintre cele mai renumite opere din antichitatea greacă. Amplasată în interiorul Partenonului din Atena, această sculptură din secolul al V-lea î.Hr. reprezenta zeița Atena, protectoarea orașului. Fidias a realizat statuia din crizelefantină, o tehnică ce combina aurul și fildeșul, iar Atena era reprezentată într-o postură impozantă, cu o înălțime de aproximativ 12 metri, purtând o armură impresionantă. Însă niciunde nu există menționarea sau descrierea unui tron, zeița fiind reprezentată în picioare. Această poziție dreaptă a statuii nu doar că o făcea să pară mai impunătoare, dar era și o manifestare vizuală a puterii și încrederii, reflectând statutul Atenei ca cetate dominantă în Grecia antică. Aceste argumente și omiterea de către traducător a altui sens pe care îl are ἔδος (‘statuie’) au ca rezultat o interpretare total greșită a textului original. Oferim spre clarificare traducerea noastră: Însă Fidias a făcut statuia de aur a zeiței.

Concluzii

Biograf celebru din Grecia antică, autor al lucrării *Vieți paralele*, Plutarh oferă o relatare detaliată despre viața omului de stat atenian Pericles. Scrisă în secolul I d.Hr., biografia este o explorare a vieții, realizărilor și caracterului acestuia, în contextul politic și cultural al Greciei clasice. Dintre puținele traduceri în limba română ale lucrării lui Plutarh, traducerea semnată de N. I. Barbu se remarcă drept una dintre cele mai importante. Traducerea lui *Pericles* (Plutarh, *Pericles*: 379) ridică însă o serie de provocări și riscuri legate de posibile erori și inexactități.

Pentru a asigura o redare cât mai fidelă a textului original, traducătorii trebuie să fie atenți la detalii și să respecte sensul și intenția autorului. Greșelile de traducere, o problemă frecventă în transpunerea dintr-o limbă în alta, pot afecta semnificativ calitatea și fidelitatea textului tradus. În cazul scrierii *Vieți paralele*, asemenea erori pot denatura înțelesul original și pot influența interpretarea corectă a textului. Pentru a evita aceste probleme, este crucial ca traducătorii să fie atenți la sensul și contextul textului original, să aibă o bună cunoaștere a culturii și limbajului autorului și să fie atenți la detaliile gramaticale și stilistice.

Traducerea biografiei lui Pericles din lucrarea *Vieți paralele* de Plutarh reprezintă un efort complex, care necesită o atenție deosebită la detaliile lingvistice, culturale și stilistice ale textului original. Erorile de traducere și inexactitățile pot afecta în mod semnificativ modul în care publicul contemporan înțelege și interpretează acest important text istoric. Printr-o analiză atentă și corectarea greșelilor identificate, se asigură nu doar o traducere mai fidelă, ci și păstrarea integrității și valorii textului clasic.

Referințe bibliografice:

- PLUTARH 1960: *Vieți paralele* vol.1 (studiu introductiv, traducere și note de N. I. Barbu), București Editura Științifică.
- PLUTARQUE 1964: *Vies*, tome III, Pericles - Fabius Maximus, Alcibiade - Coriolan. Texte etabli et traduit par R. Flaceliere et E. Chambry. Paris, Les Belles Lettres.
- PLUTARH 1916: *Lives*, Volume III: Pericles and Fabius Maximus. Nicias and Crassus. Translated by Bernadotte Perrin. Loeb Classical Library 65. Cambridge, MA, Harvard University Press.